

termes havien afavorit la concentració de la població en els nuclis veïns més consolidats.

Les terres d'aquesta franja, si seguien el model estudiat per a Vilagrassa, eren dedicades majorment a la vinya, els cereals i l'olivera, conreus associats sovint entre ells i també amb la presència de garrofers i figueres. El fet que prop d'una tercera part de les terres fossin incultes significa que segurament la ramaderia jugava encara un paper important, malgrat l'increment poblacional que enregistra al Camp des de la primeria del segle XVI.

La dimensió de les parcel·les era relativament gran, si tenim present que la meitat de les terres eren constituïdes per finques ma-

jors de 10 jornals.

La majoria dels senyors territorials eren ja absents de llurs possessions. Però les càrregues senyorials, l'instrument dels poderosos per a apropiar-se d'una part dels beneficis dels qui treballaven les terres, no havien cedit, malgrat que sovint havien estat arrendades o donades a persones o institucions alienes al titular.

La notícia sobre l'aparellament de camins carreters entre els pobles situats a la plana del Camp i els punts d'embarcament, demostra que el comerç costaner havia ja adquirit una certa importància, sense assolir encara els nivells del segle següent.

C.M.T.

Els pronoms: Una nova visió

Josep Maria Virgili i Ortiga

Els pros

Els nous corrents sintàctics han generalitzat el concepte de **pro**, el qual permet una sèrie d'anàlisis força interessants. Un **pro** és un mot que presenta la possibilitat de substituir qualsevol realització d'una determinada categoria sintàctica (incloent en aquest concepte tants mots com sintagmes). Semànticament no tenen significat ple, si no és relacionats amb el context. Segons la Gran Enciclopèdia Catalana, el mot prové de la preposició o prefix llatí *pro*, que significa «en lloc de», «en comptes de».

En aquest marc cal tenir present que el **pronomen** és el **pro** per excel·lència, i ja reconegut i estudiat per la gramàtica tradicional. **6** Tot i amb això, no és l'únic **pro** que existeix.

Problemes previs

Cal començar l'exposició resolent dues qüestions prèvies: a) Quin és l'inventari exacte dels pronoms atenent no pas a l'estructura superficial sinó a la profunda?, i b) Cal veure si el pronom és -en rigor- un *pro-nom*, és a dir, si el col·loca en lloc del nom o bé substitueix altres elements sintàctics.

Inventari dels pronoms

Nosaltres hem exclòs de la llista de pronoms tots els mots que en l'estructura profunda són determinants (o adjectius determinatius, segons la terminologia tradicional) d'un nom que en passar a l'estructura superficial s'esborra a causa del seu poc interès. Així una frase com *Aquest ha vingut*, amb

un *aquest* considerat normalment com a pronom demostratiu, tindria en l'estructura profunda la forma *Aquest home* (o *nen*, etc.) *ha vingut*, en la qual el demostratiu és un simple determinant que després es pronominalitzarà en desaparèixer el nom.

Segons això l'inventari de pronoms només inclouria els personals, els interrogatius i exclamatius (**què i qui**), els relatius simples, dels demostratius només **això, allò** i l'arcaic **ço**, i dels anomenats indefinits els següents: **algú, altri, cadascú (o cada u), hom, ningú, queicom, res, tothom i l'un**.

Els pronoms personals

En aquest article ens limitarem a parlar dels pronoms personals forts i d'alguns altres que tenen un funcionament anàleg. Excloem expressament els clítics o pronoms personals febles perquè requereixen un tractament específic.

Aquests pronoms substitueixen un sintagma nominal sense complements explicatius, és a dir, allò que segons la terminologia de Jackendoff (vegeu el nostre article del número passat) s'anomena un sintagma nominal de segon nivell o N. Efectivament, en una frase com *Gent d'Europa omplen les nostres platges* no podem substituir el nom (és a dir *Gent*) per un pronom: no podem dir *Ells d'Europa omplen les nostres platges*⁽¹⁾: ens trobem amb la paradoxa que el pronom no pot substituir el nom! El pronom cal posar-lo en lloc de *Gent d'Europa*, és a dir, és imprescindible la substitució de tot el SN (sintagma nominal). En realitat el pronom només pot substituir el nom quan aquest constitueix ell sol un SN de segon nivell, és a dir quan no duu cap complement (de nivell u o dos): *Llull escriví el Blanquerna = Ell escriví el Blanquerna* (*Ell = Llull*).

Hem vist, doncs, que el pronom substitueix tot el sintagma quan es tracta d'un SN sense complements explicatius. Si, en canvi, considerem un SN amb complements d'aquest tipus (un SN de tercer nivell o N, segons la terminologia que hem esmentat abans) ens trobem que ja no s'exigeix la

substitució de tot el SN: en altres paraules, existeix la possibilitat que en una frase com *Gent d'Europa simpàtica, que vénen a passar les vacances, omplen les nostres platges* (*d'Europa*, complement de primer nivell; *simpàtica*, complement de segon nivell -especificatiu-; *que vénen a passar les vacances*, complement de tercer nivell -explicatiu-) puguem substituir el SN de segon nivell (*Gent d'Europa simpàtica*) pel pronom, i fer-lo anar acompanyat pel complement de tercer nivell (*que vénen a passar...*) que queda sense substituir. El resultat, totalment correcte, és: *Ells, que vénen a passar les vacances, omplen les nostres platges*. Un exemple amb complement explicatiu no oracional fóra: *Ells, sense vergonya, omplen...*

Altres pronoms que admeten un funcionament anàleg són els interrogatius i alguns dels indefinits: **altri, cadascú, hom i l'un**. Ho veiem en exemples com: *Qui, que l'hagués conegut, hauria sospitat d'ell?*, *Què, prou interessant, el pot entusiasmar?*; *Cadascú, que és amo del seu, disposa el que vol*; *L'un, que ja ho sabia, va avisar a l'altre*.

Observem que construccions anàlogues, però amb un complement específicatiu (és a dir, de segon nivell) no ens donarien un resultat correcte: *Ells que vénen a passar les vacances...*; etc.

Hi hem d'afegir una darrera consideració: els pronoms no poden anar mai precedits per cap determinant, independentment del nivell que aquest ocupi. Els determinants s'inclouen sempre en el bloc que el pronom substitueix. És obvi que no podem dir *Aquest ell ha vingut!*

Concloem, doncs, que el pronom, malgrat el seu nom, és un pro-sintagma nominal de segon nivell o pro-N, i més exactament un pro-(Dets + N): fórmula que voldria dir pro-determinants més sintagma nominal de segon nivell.

JMV

(1) L'asterisc (*) indica que es tracta d'una frase o construcció incorrecta, rebutjada per l'esperit de la llengua. 7